

TURINYS

Padėkos	/ 7
I skyrius	/ 11
II skyrius	/ 34
III skyrius	/ 52
IV skyrius	/ 81
V skyrius	/ 102
VI skyrius	/ 121
VII skyrius	/ 139
VIII skyrius	/ 163
IX skyrius	/ 182
X skyrius	/ 201
XI skyrius	/ 222
XII skyrius	/ 246
XIII skyrius	/ 263
XIV skyrius	/ 286

I skyrius

Panelė Džeinė Nyl savo Kūrėją sutiko Padėkos dieną, anks-tyvo sekmadienio ryto ūkanose. Tai buvo gana netikėta. Panelės Nyl mirtis nenatūrali, nebent tikėtume, kad viskas vyksta taip, kaip turi vykti. Jei taip, Džeinė Nyl septyniasdešimt šešerius metus ėjo šios paskutinės akimirkos link, ir mirtis pasitiko ją kerinčiame klevų miške Trijų pušų kaimelio pakrašty. Ji krito išskėstomis it erelio sparnai rankomis, lyg norėtų įspausti angelą ryškiuose šiugždančiuose lapuose.

Kvebeko provincijos policijos departamento vyriausiasis inspektorius Armandas Gamašas atsiklaupė; keliai sutreškėjo kaip medžiotojo šautuvo šūvis, didelės, išraiškingos plaštakos pakibo virš nediduko kraujo rato ant pūkuoto megztinio, lyg vyriškis būtų magas, galintis gydyti žaizdas ir prikelti moterį. Bet to padaryti jis negali. Neturi tokios dovanos. Laimė, turi kitų. Jis pajuto priemonės nuo kandžių kvapą ir savo močiutės kvepalų aromata. Švelniose ir gerose Džeinės akyse buvo sustingusi nuostaba, tarsi būtų nesitikėjusi jo sutikti.

Tai jis nustebo ją pamatęs. Šitai buvo maža jo paslaptis. Ne, jis nebuvo anksčiau jos sutikęs. Ne. Paslaptis ta, kad ji, įžengusį į penktąją dešimtį ir įkopusį į ilgametės ir dabar, panašu, įstri- gusios karjeros viršūnę, vis dar stebino smurtinė mirtis. O tai

keista, nes jis vadovauja Žmogžudysčių skyriui. Matyt, todėl jis ir nesiveržė pasiekti daugiau ciniškame saugumo pasaulyje. Gamašas kaskart vildavosi, jog galbūt įvyko klaida, kad lavono nėra. Tačiau dėl vis labiau stingstančio panelės Nyl kūno niekas neapsiriko. Padedamas inspektoriaus Bovua jis atsistojo ir, sagsydamasis nuo spalio žvarbos ginantį *Burberry* palta, susimąstė.

Prieš kelias dienas Džeinė Nyl taip pat vėlavo, tik visai kita prasme. Buvo susitarusi išgerti kavos kaimo kavinukėje su brangia drauge ir kaimyne Klara Moro. Klara sėdėjo prie lango ir laukė. Kantrybė nebuvo stiprioji jos savybė. *Café au lait** ir nekantrumo derinys sužadino išskirtines vibracijas. Vos pastebimai virpėdama pro vidstakčių suskirstytą lanką Klara žvelgė į žaliąją kaimo aikštę, senus namus ir Bendruomenės gatvę juosiančius klevus. Kvapą gniaužiančiais raudonos ir gintaro spalvų atpalviais nusidažantys medžiai buvo bene vienintelis šiame garbiame kaime besikeičiantis dalykas.

Rėminama lango vidstakčių ji stebėjo Malūno gatvę į kaimą riedantį pikapą, elnė tapo niūria jo variklio dangčio puošmena. Automobilis lėtai apvažiavo Bendruomenės gatvę ir privertė kaimo žmones stabtelėti. Medžioklės sezonas, o čia – medžiotojų teritorija. Bet dauguma tokių medžiotojų kaip šis buvo iš Monrealio ar kitų miestų. Išsinuomoję pikapą vos išaušus ar nusileidus sutemoms, jie kaip édesio ieškantys begemotai patraukia purvinais keliais dairydami elnių. Pastebėję auką, lėtai sustoja, išlipa iš automobilio ir šauna. Klara žinojo: ne visi medžiotojai tokie, tačiau šitokių per akis. Jie pririša elnią ant variklio dangčio ir važinėja po kaimo apylinkes manydami, kad negyvas žvėris ant automobilio kapoto – vyriškumo ženklas.

Kasmet nuo medžiotojų ginklo žūva karvės, arkliai, naminiai gyvūnėliai ir patys medžiotojai. Neįtikima, tačiau kartais jie paleisdavo kulka į save, gal ištikus psichozės epizodui palaikę save vakariene. Išmintingi žmonės žinojo, kad kai kuriems

* Kava su pienu (pranc.) (čia ir toliau – vert. pastabos).

medžiotojams – ne visiems, bet esama ir tokių – sudėtinga atskirti pušį nuo kurapkos ar žmogaus.

Klara svarstė, kas nutiko Džeinei. Vėluodavo ji retai, tad atleisti jai lengva. Klara greitai atleisdavo beveik viską ir beveik visiems. Per greitai, dažnai perspėdavo ją vyras Piteris. Tačiau Klara turėjo nedidukę paslaptį. Pamiršdavo ji ne viską. Daugumą dalykų – taip, bet kai kurių laikėsi slapta įsikibusi, saugojo ir prisimindavo, kai reikėjo paguodos dėl žmonių nedoro elgesio.

Kruasano trupiniai nuklojo kairėje ant stalelio gulintį *Monreal Gazette* laikraštį. Klara akimis perbėgo antraštes: „Kvebeko partija žada referendumą dėl suvereniteto“, „Policija surengė narkotikų reidą miesteliuose“, „Tremblanto parke pasiklydo keliautojai“.

Klara pakėlė akis nuo niūrių antraščių. Jiedu su Piteriu jau seniai neprenumeruoja Monrealio laikraščių. Nežinojimas – tikra palaima. Jiems labiau patinka vietinis *Williamsburg County News* laikraštis, kuriame galima sužinoti naujienas apie Veino karvę, Giuljeną lankančius anūkus ar senelių namams paremti skirtame aukcione parduodamą dygsniuotą antklodę. Retkarčiais Klara susimąstydavo, ar jiedu nevengia pareigų, nebėga nuo realybės ir atsakomybės. Tada ateidavo suvokimas, kad tai jai nerūpi. Be to, viską, ką reikia išgyventi, ji sužinodavo čia, Oliverio kavinukėje, Trijų pušų kaimo širdyje.

– Tu už milijonų mylių, – pasigirdo pažįstamas ir toks mylimas balsas. Atėjo Džeinė, uždususi ir šypsanti, juoko raukšlelių išvogotas veidas buvo rausvas nuo rudens žvarbos ir žvalaus risnojimo nuo savo kotedžo per kaimo aikštę.

– Atleisk, kad vėluoju, – sušnabždėjo ji Klarai į ausį. Viena – nedidukė, apvalaina ir gaudanti kvapą, kita – trisdešimt metų jaunesnė, liekna ir vis dar krečiama virpulio dėl per daug kofeino. – Tu drebi, – pasakė Džeinė, atsisėdusi ir užsisakiusi puodelį *café au lait*. – Nežinojau, kad taip tau rūpiu.

– Suskretusi sena laumė, – nusijuokė Klara.

– Širyt tikrai tokia ir buvau. Girdėjai, kas nutiko?

– Ne, kas gi? – Klara palinko į priekį, laukdama naujienų. Jiedu su Piteriu buvo Monrealyje, pirko drobės ir akrilinių dažų. Menininkai. Piteris – sėkmės lydimas. Klaros dar neatrado, ir dauguma jos draugų slapta nujautė, kad taip ir neatras, jei ji ir toliau atkakliai tęs nesuvokiamus savo darbus. Klara turėjo sutikti, kad jos kovotojų gimdų serija liko nepastebėta pirkėjų, nors namų apyvokos daiktai, dekoruoti pūstomis plaukų šukuosenomis ir milžiniškomis pėdomis, sulaukė šiek tiek tokios sėkmės. Pardavė vieną. Kiti, maždaug penkiasdešimt, dulka jų rūsyje, primenančiame Volto Disnėjaus studiją.

– Ne, – sušnabždėjo Klara po kelių minučių, nuoširdžiai sukrėsta. Ji gyvena Trijų pušų kaimelyje dvidešimt penkerius metus ir niekada, nė sykio negirdėjo, kad kas būtų įvykdęs čia nusikaltimą. Duris žmonės rakino tik norėdami derliaus metu išvengti kaimynų paliktos pintinės cukinijų. Tiesa, kaip paaiškėjo iš *Gazette* antraštės, čia gausiai derėjo ne tik cukinijos, bet ir marihuana. Tačiau su tuo nesusijusieji mėgino šito nepastebėti.

Be šio, kitų nusikaltimų nebuvo. Jokių įsilaužimų, vandalizmo, užpuolimų. Trijų pušų kaime net policijos nebuvo. Retkarčiais Robertas Lemjė su vietiniu provincijos policijos pareigūnu pravažiuodavo Bendruomenės gatve, nors ir tam nebuvo reikalo.

Iki šio ryto.

– Gal tai tebuvo pokštas? – Klara stengėsi atsikratyti Džeinės nupasakoto bjauraus vaizdinio.

– Ne. Tai nebuvo pokštas, – prisiminusi tarė Džeinė. – Vienas iš berniukų juokėsi. Geriau pagalvojus, jau esu tą juoką girdėjusi. Nesmagus. – Džeinė pažvelgė į Klarą vaiskiai mėlynomis akimis. Nuostabos kupinomis akimis. – Tą garsą girdėjau dirbdama mokytoja. Nedažnai, dėkui Dievui. Taip juokiasi berniukai ką nors skriausdami ir tuo mėgaudamiesi. – Nuo prisiminimo Džeinė suvirpėjo ir stipriau susisupo į megztnį. – Šlykštus garsas. Džiaugiuosi, kad tavęs ten nebuvo.

Jai tariant tuos žodžius, Klara pasilenkė virš tamsaus medžio staliuko ir, suspaudusi šaltą mažutę Džeinės ranką, visa širdimi norėjo būti buvusi ten vietoj Džeinės.

– Jie tik vaikai, sakai?

– Jie buvo su slidininko kaukėmis, tad sunku pasakyti, bet manau, kad atpažinau juos.

– Kas jie?

– Filipas Kroftas, Gasas Henesis ir Klodas Lepjeras, – apsidairiusi, ar niekas nesiklauso, sukuždėjo Džeinė.

– Esi tikra? – Klara pažinojo visus tris berniukus. Gal jie ir nebuvo panašūs į skautus, bet ir ne tokie, kurie galėtų taip pasielti.

– Ne, – prisipažino Džeinė.

– Geriau niekam daugiau nesakyk.

– Vėlu.

– Ką turi omeny sakydama „vėlu“?

– Pasakiau jų vardus šįryt, kol tai vyko.

– Pašnibždomis? – Klara juto, kaip kraujas iš rankų ir kojų pirštų ima plūsti į širdį, pačią širdį. Prašau, prašau, prašau, nebiliai meldė ji.

– Surikau.

Pamačiusi Klaros veido išraišką, Džeinė suskubo pasiteisinti.

– Norėjau juos sustabdyti. Pavyko. Jie liovėsi.

Džeinei prieš akis vėl iškilo aukštyn, Malūno link, tolyn nuo kaimo nubėgančių berniukų vaizdas. Dėvintis ryškiai žalią kaukę atsisukęs dar pažvelgė į ją. Jam nuo rankų tebevarvėjo ančių mėšlas. Mėšlas, paliktas kaimo parko gėlynams rudenį patrešti, dar neišsklaidytas. Būtų norėjusi matyti berniuko veido išraišką. Ar jis buvo piktas? Išsigandęs? Linksmas?

– Taigi buvai teisi. Dėl jų vardų.

– Tikriausiai. Nebūčiau nė pagalvojusi, kad kada nors išauš tokia diena, kai čia nutiks kas nors panašiai.

– Todėl ir pavėlavai? Turėjai nusiprausti?

– Taip. Na ne.

– Ar galėtum kalbėti dar neaiškiau?

– Galbūt. Esi būsimos Viljamsburgo dailės galerijos parodos komisijos narė, taip?

– Taip. Susitinkame popiet. Piteris taip pat komisijoje. O ką? – Klara sulaukė kvapą. Nejaugi tikrai? Nejaugi Džeinė tai padarys po visų jos meilėkavimų, švelnių erzinimų ir kartais ne itin malonių įkalbinėjimų?

– Aš pasirengusi, – Džeinė atsiduso taip giliai, kaip Klara dar nebuvo mačiusi. Iškvėptas oras nupūtė kruasano trupinius nuo pirmojo *Gazette* puslapio Klarai ant skraito.

– Vėlavau, – lėtai pasakė Džeinė, jos rankos ėmė virpėti, – nes privalėjau apsispręsti. Turiu paveikslą, kurį norėčiau pasiūlyti parodai.

Ištarusi tuos žodžius pravirko.

Džeinės tapyba čia, Trijų pušų kaime, buvo vieša paslaptis. Retkarčiais kas nors, vaikštinėdamas po mišką ar laukais, užtikdavo ją palinkusią ties drobe. Tačiau ji priversdavo prisiekti, kad nesiartins, nežiūrės, nusuks akis it nuo kokio nepadoraus vaizdo ir jokių būdu niekam apie tai nepasakos. Vienintelį kartą Klara matė Džeinę piktą tąsyk, kai Gabris prisliūkino iš už nugaros jai tapant. Manęs, kad Džeinė juokavo, kai perspėjo niekada nežiūrėti.

Jis klydo. Ji kalbėjo visiškai rimtai. Tiesą sakant, prireikė kelių mėnesių, kol Džeinė su Gabriu vėl ėmė normaliai bendrauti; abu jautėsi išduoti. Tačiau prigimtinis jūdviejų gerumas ir meilė vienas kitam užglaistė nesantaiką. Vis dėlto tai buvo pamoka.

Niekam nebuvo galima pasigrožėti Džeinės paveikslais.

Iki dabar, matyt. Tačiau dabar kūrėja, apimta tokių stiprių emocijų, sėdėjo kavinėje ir raudėjo. Klara buvo ir priblokšta, ir išsigandusi. Vogčiomis apsidairė, iš dalies vildamasi, kad niekas nežiūri, ir iš dalies beviltiškai tikėdamasi, jog kas nors vis dėlto mato ir žinos, ką daryti. Tada ji paklausė savęs paprasto klausimo, to, kurį nuolat sau pateikdavo, kartodavo it rožinį. Ką darytų Džeinė? Ir gavo atsakymą. Džeinė leistų jai išsiverkti, leistų raudoti. Leistų daužyti indus, jeigu to reiktų. Džeinė nepabėgtų. Atslūgus audrai, Džeinė būtų šalia.

Apkabintų Klarą ir paguostų, parodytų, kad ji nėra viena. Niekada nebus viena. Taigi Klara sėdėjo ir žiūrėjo, laukė. Ir kankinosi negalėdama nieko padaryti. Pamažu rauda nuslopo.

Klara atsistojo pabrėžtinai rami. Apkabino Džeinę ir pajuto, kaip senas kūnas girgždėdamas atsipalaiduoja. Tada sukalbėjo trumpą padėkos maldą dievams už malonę. Malonę verkti ir malonę būti šalia.

– Džeine, jeigu būčiau žinojusi, kokį skausmą tau tai kelia, nebūčiau spaudusi parodyti savo kūrinį. Man labai gaila.

– Ak, ne, mieloji, – Džeinė pasilenkė per stalėlį, prie kurio juodvi vėl susėdo, ir suėmė Klarą už rankų, – tu nesupranti. Tai ne skausmo ašaros. Ne. Mane pribloškė užliejęs džiaugsmas. – Džeinė pažvelgė į tolį ir linktelėjo lyg nebyliai kažkam atsakydama. – Pagaliau.

– Kaip jis vadinasi, tavo paveikslas?

– „Mugės diena“. Baigiamasis kaimo mugės paradas.

Taigi penktadienį prieš Padėkos dieną paveikslas buvo užkeltas ant molberto Viljamsburgo dailės galerijoje. Įvyniotas į riebalams atsparų popierių ir surištas virvele, suvystytas it kūdikis, kad būtų apsaugotas nuo šalčio ir žalingo poveikio. Piteris Moro lėtai, kruopščiai rakinėjo mazgą, vis trūktelėdamas virvelę, kol atrišo. Tada suvijo seną virvutę aplink delną kaip mezgimo siūlus. Klara būtų galėjusi jį nužudyti. Ji buvo besurinkanti, pašokanti nuo kėdės ir nustumianti jį šalin. Numestų apgailėtiną virvės gniutulą ant grindų, gal net ir Piterį, ir nuplėštų vaškinį popierių nuo drobės. Jos veidas tapo dar labiau nežvelgiamas, nors akys ėmė didėti.

Piteris tvarkingai atlenkė vieną popieriaus kampą, tada kitą, delnu išlygino raukšles. Klara nė nenumanė, kad stačiakampis turi tiek daug kampų. Ji juto į sėdimąją besirėžiantį kėdės kraštelį. Kiti komisijos nariai, susirinkę įvertinti parodai siūlomų meno kūrinių, atrodė nuobodžiaujantys. Klara jaudinosi už juos visus.

Galiausiai visi kampai ištiesinti, ir buvo galima nuimti popierių. Piteris atsisuko į kitus keturis komisijos narius pasirengęs prieš atidengdamas paveikslą pasakyti neilgą kalbą. Reikia ko nors trumpai ir skoningai, kuždėjo nuojauta. Šiek tiek konteksto, šiek tiek – jis sugavo didelių žmonos akių iškaitusiam veide žvilgsnį, o kai Klaros veidas tampa neįžvelgiamas, laiko kalboms geriau nešvaistyti.

Skubiai nususukęs į paveikslą, staigiu judesiu nutraukė popierių ir atidengė „Mugės dieną“.

Klaros žandikaulis atvipo. Galva nusviro, lyg staiga nebepajėgtų jos išlaikyti. Akys išsiplėtė, jai užgniaužė kvapą. Lyg būtų mirusi, akimirksniu. Taigi čia „Mugės diena“. Jai atėmė žadą. Akivaizdu, kitiems komisijos nariams taip pat. Pusraciū sėdinčiųjų veiduose matyti nuostaba. Net komisijos pirmininkė Eliza Džeikob tylėjo. Tiesą sakant, ji atrodė lyg ištikta insulto.

Klara nemėgo vertinti kitų žmonių kūrinių, o šitas – blogiausia, ką jai yra tekę matyti. Čia važiuodama ji vis barė save už tai, kad įkalbėjo Džeinę pasiūlyti pirmąjį savo kūrinių parodai, kuriai darbus atrinkinėjo ir pati Klara. Tai ego? Ar paprasčiausias kvailumas?

– Šis kūrinys vadinasi „Mugės diena“, – savo užrašuose perskaitė Eliza. – Jį pateikė Džeinė Nyl iš Trijų pušų kaimo, ilgametė Viljamsburgo dailės galerijos rėmėja, atrankoje ji dalyvauja pirmą kartą. – Eliza apsidairė. – Komentarai?

– Jis nuostabus, – pamelavo Klara. Visi sužiuro į ją negalėdami patikėti savo ausimis. Ant molberto jiems prieš akis stovėjo neįrėmintas drobė, ir problema buvo akivaizdi. Žirgai atrodė kaip žirgai, karvės buvo karvės, o žmonės atpažįstami, ne tik kaip žmonės – kaip konkretūs kaimelio gyventojai. Bet tai buvo žmogeliukai iš pagaliukų. Ar vienu evoliuciniu laipteliu aukščiau nei žmogeliukai iš pagaliukų. Karą tarp žmogeliukų iš pagaliukų armijos ir šių „Mugės dienos“ žmonių laimėtų pastarieji, nes turi šiek tiek daugiau raumenų. Ir pirštus. Tačiau buvo akivaizdu, kad šie žmogeliukai gyvena dvimatėje erdvėje. Mėgindama susivokti, į ką žiūri, ir stengdamasi susilaikyti nuo

akivaizdžių palyginimų, Klara negalėjo atsikratyti jausmo, kad žiūri į drobę nuo olos sienos perkeltą piešinį. Jei neandertaliečiai būtų rengę muges, jos būtų atrodžiusios kaip tik taip.

– *Mon Dieu**. Mano keturmetis piešia geriau nei šitai, – pasakė Henris Larivjeras. Palyginimas buvo akivaizdus. Henris dirbo akmens skaldykloje, kol atrado, kad akmuo jam kalba. Ir ėmė klausytis. Kelio atgal, žinoma, nebebuvo, nors jo šeima ir ilgėjosi dienų, kai jis gaudavo bent minimalią algą vietoj tų milžiniškų akmens skulptūrų. Jo veidas buvo platus, šiurkštus ir neperprantamas, tačiau viską pasakė rankos. Delnais į viršų, paprastas ir iškalbingas gestas, bylojantis apie maldavimą, apie pasidavimą. Jam nesisėkė rasti tinkamų žodžių, nes žinojo, kad Džeinė buvo daugumos komisijos narių draugė. – Jis pasibaisėtinas, – pasidavė ir pasirinko tiesą. Tai buvo gana švelnu, palyginti su tuo, ką jis iš tikrųjų manė.

Drašių, ryškių spalvų Džeinės darbas vaizdavo baigiamąjį mugės parodą. Kiaules nuo ožkų galėjai atskirti tik dėl ryškiai raudonos spalvos. Vaikai atrodė kaip maži suaugusieji. Tiesą sakant, pamanė Klara ir palinko į priekį, lyg drobė būtų galėjusi smogti dar vieną smūgį, tai buvo ne vaikai. Tai maži suaugusieji. Ji atpažino Oliverį ir Gabrij, vedančius mėlynus triušius. Tribūnose už parado eisenos sėdėjo minia, dauguma pasisukę profiliu, žvelgė vienas į kitą arba į kitą pusę. Keletas, nedaug, žvelgė tiesiai į Klarą. Visų skruostuose švietė taisyklingi raudoni apskritimai, žymintys, spėjo Klara, sveiką nuoraudį. Pasibaisėtina.

– Na, bent jau lengva, – prabilo Irenė Kalfat. – Atmesta.

Klara juto, kaip jos galūnės atšąla ir nutirpsta.

Irenė Kalfat buvo keramikė. Molio luitus ji paversdavo išskirtiniais kūrinių. Ji atrado naują glazūravimo būdą, ir dabar mokytis iš jos norėjo keramikai iš viso pasaulio. Žinoma, po piligriminės kelionės į Irenės Kalfat studiją Sen Remi ir penkių minučių su Purvo deive jie suprasdavo padarę klaidą. Ji viena didžiausių egocentrikių ir nereikšmingų žmonių šioje žemėje.

* Dieve mano (pranc.).

Klara svarstė, kaip normalių žmogiškų jausmų neturintis asmuo gali sukurti tokio grožio dirbinius. O tau vis nepavyksta, pasigirdo bjaurus ramybėje nepaliekantis balselis.

Per savo puodelio kraštelį ji žvilgtelėjo į Piterį. Jam prie skruosto buvo prilipęs gabalėlis šokoladinio keksiuko. Klara instinktyviai nusišluostė veidą ir netyčia įvėlė graikinio riešuto trupinį į plaukus. Net su tuo šokolado gabalėliu ant veido Piteris buvo žavingas. Klasikinio grožio. Aukštas, plačių it medkirčio pečių, neįautrus menininkas. Banguoti jo plaukai jau pražilo, nosį teko pabalnoti akiniais, akių kampučiuose susimetusios raukšlelės vagojo švariai nuskustą veidą. Įžengęs į penktąją dešimtį jis atrodė kaip į laukinį nuotykį išsirengęs verslininkas. Dažną rytą nubudusi Klara stebėdavo jį miegantį, trokšdavo palįsti po jo oda, apsvyti jo širdį ir saugoti nuo visko.

Klaros galva maistą traukė it magnetas. Ji buvo kaip Karmen Miranda*, tik dabinosi keptu maistu. Kita vertus, Piteris visada atrodė nepriekaištingai. Galėtų lyti purvu, o jis grįžtų namo net švaresnis nei išėjo. Tačiau kartais, išskirtiniais atvejais, prigimtinė aura jį išduodavo, ir koks trupinėlis prilipdavo jam prie veido. Klara žinojo, kad turi jam pasakyti. Bet tylėjo.

– Žinot, – prabilo Piteris, ir net Irenė pažvelgė į jį, – manau, jis puikus.

Irenė sušnarpštė ir metė iškalbingą žvilgsnį į ją ignoruojantį Henri. Piteris susirado Klaros akis ir akimirka nepaleido jos žvilgsnio, įsikibo. Įėjęs į kambarį Piteris žvalgydavosi, kol susirasdavo Klarą, visada. Ir tik tada atsipalaiduodavo. Matydami aukštą, nusipelnusį vyrą ir netvarkingą žmoną šalia aplinkiniai stebėdavosi. Kai kurie, daugiausia Piterio motina, laikė tai nusižengimu gamtos dėsniams. Klara buvo jo pasaulio centras, visa, kas jo gyvenime buvo gera, sveika ir džiaugsminga. Žiūrėdamas į ją nematė laukinių nesutramdomų plaukų, ilgų suknelių, raginių akinių rėmelių iš parduotuvės „Viskas po dolerį“. Ne. Jis matė saugų savo uostą. Nors, tiesą sakant, šią akimirka

* Aktorė, dėvėjusi milžiniškas vaisiais dekoruotas skrybėles.

jis matė ir graikinių riešutą jos plaukuose, o tai buvo jai gana būdinga. Instinktyviai pakėlęs ranką jis persibraukė plaukus ir nusivalė keksiuko gabalėlį nuo skruosto.

– Ką tu matai? – Eliza paklausė Piterio.

– Atvirai sakant, nežinau. Bet žinau, kad turime jį priimti.

Trumpas atsakymas kažkokiu būdu suteikė jo nuomonei dar daugiau svarumo.

– Tai rizikinga, – tarė Eliza.

– Sutinku, – prabilo Klara. – Bet kas blogiausia gali nutikti? Parodos lankytojai pamanyt, kad suklydome. Jie visada taip mano.

Eliza pritardama linktelėjo.

– Aš jums pasakysiu, kuo rizikuojame, – „jūs idiotai“ bylojo Irenės tonas. – Tai bendruomenės grupė, ir mes vos suduriame galą su galu. Pasitikėjimas mumis yra vienintelė mūsų vertybė. Jei žmonės patikės, kad priimame darbus ne pagal jų meninę vertę, o todėl, kad bičiuliaujamės su kūrėju kaip kokia bičiulių klika*, mes žlugę. Tokia štai rizika. Niekas nežiūrės į mus rimtai. Menininkai nenorės dalyvauti mūsų parodose, bijos susitepti. Žmonės čia nebesilankys, nes žinos, kad pamatys tik tokį mėšlą kaip... – pritrūkusi žodžių ji tik mostelėjo į drobę.

Tada Klara tai ir pamatė. Blyksnį, kažką įkyriai šmėsčiojant už sąmonės ribų. Trumputę akimirka „Mugės diena“ sumirgėjo. Detalės susijungė į visumą, ir akimirka praėjo. Klara suvokė, kad ir vėl liovėsi kvėpuoti, bet suprato ir tai, jog žvelgia į didį meno kūrinį. Kaip ir Piteris, ji nežinojo, kodėl ar kaip, bet akimirksniu pasaulis, kuris, atrodė, buvo apvirtęs aukštyn kojom, stojo į vietas. Ji buvo įsitikinusi, kad „Mugės diena“ yra išskirtinys kūrinys.

– Manau, paveikslas daugiau nei puikus, manau, jis genialus, – tarė ji.

– Ak, prašyčiau. Nejaugi nesuprantate, kad ji taip sako tik norėdama palaikyti savo vyrą?

* Žmonių grupė, savanauðiškais tikslais veikianti prieš visuomenės interesus.